

М.С. Корольчук,

podlodca@ukr.net

В.Г. Пасічна

pasichnalera@gmail.com

ДЕТЕРМІНАНТИ І ВПЛИВ МОЛОДІЖНОГО БЕЗРОБІТТЯ НА АДАПТАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ (ЗА РЕЗУЛЬТАТОМ АНАЛІЗУ ІНОЗЕМНИХ ДЖЕРЕЛ)

Korolchuk M.S. Determinants and Impact of Youth Unemployment on the Adaptive Capacity of the Individual (Based on the Analysis of Foreign Sources) / M.S. Korolchuk, V.H. Pasichna // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 35. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2017. – P. 221–234.

M.S. Korolchuk, V.H. Pasichna. Determinants and Impact of Youth Unemployment on the Adaptive Capacity of the Individual (Based on the Analysis of Foreign Sources). We found out that the problem of unemployment among young people is especially actualized by such determinants as: financial instability; imbalances in the labor market; mismatch between education and the demands of the profession and employer to the individual; low rate of economic development; disparities, especially in underdeveloped countries, between rapid population growth due to the young people and the low level of their employment.

We proved that youth unemployment has not only present economic consequences but also social, psychological and political consequences threatening the future. Losses from the consequences of youth unemployment are found in deviant and delinquent behavior in society with the aggravation of crime, alcoholism, drug addiction, in significant reducing of the individual adaptive capacity that causes higher levels of mental stress accompanied by negative asthenic emotions, lower self-esteem, lack of faith in the future, depression and other maladaptive disorders, the emergence of new and exacerbation of chronic diseases.

We determined that unemployment affects human adaptive capacity similar to other stressful events. Scientists compare the adaptive process of long-term unemployment with the processes that occur when people are

M.S. Korolchuk – the scientific contribution of the co-author is 50% ,

V.H. Pasichna – the scientific contribution of the co-author is 50% .

in prison or in hospital and have a negative impact on self-actualization increasing the likelihood of adverse stressful events, significantly reducing social adaptation resources and, in general, the adaptive capacity of the individual.

It is found out that the experience of the USA, UK, France and German model of practical training requires adaptation to specific socio-economic conditions of countries development. Solving the problem of unemployment can become a social protection system, providing retraining and employment through the contingence and combination of education and work as well as providing youth guarantees personally to every young individual who is connected with education or work.

Key words: determinants, impact, youth unemployment, adaptive capacity, personality.

М.С. Корольчук, В.Г. Пасічна. Детермінанти і вплив молодіжного безробіття на адаптаційні можливості особистості (за результатом аналізу іноземних джерел). Встановлено, що актуалізують проблему безробіття у молоді, у першу чергу, такі детермінанти як: фінансова нестабільність; розбалансованість ринку праці; невідповідність між освітою і вимогами професії та роботодавця до особистості; низький темп розвитку економіки; диспропорція, особливо у малорозвинених країнах, між швидким зростанням населення за рахунок молодих людей і низьким рівнем їхнього працевлаштування.

Доведено, що безробіття молоді має не тільки сьогоденні економічні наслідки, але і соціальні, психологічні, політичні, що становить загрозу майбутньому. Збитки від наслідків безробіття молоді виявляються у девіантній і деліквентній поведінці у суспільстві із загостренням злочинності, алкоголізму, наркоманії, у суттєвому зниженні адаптивних можливостей особистості, що зумовлює високий рівень нервово-психічної напруги, супроводжується негативними астеничними емоціями, зниженням самооцінки, зневірою у майбутнє, депресією, іншими дезадаптивними розладами і виникненням нових та загостренням хронічних захворювань.

Визначено, що безробіття впливає на адаптаційні можливості людини за аналогією інших стресових подій. Учені порівнюють адаптивний процес тривалого безробіття з тим, що відбувається з людьми у в'язниці або в лікарнях і негативно впливає на самоактуалізацію, підвищуючи імовірність інших несприятливих стресових подій та суттєво знижує соціальні ресурси адаптації, й, у цілому, адаптивні можливості особистості.

З'ясовано, що досвід США, Великобританії, Франції і німецької моделі навчання та практичної підготовки потребує адаптації до конкретних соціально-економічних умов рівня розвитку окремих країн. Розв'язання проблеми безробіття може перетворитись в систему соціального захисту, забезпечуючи перепідготовку і працевлаштування завдяки наближенню та поєднанню освіти і роботи, а також наданням молодіжних гарантій персонально кожній молодій людині, яка пов'язана з навчанням або роботою.

Ключові слова: детермінанти, вплив, молодіжне безробіття, адаптивні можливості, особистість.

М.С. Корольчук, В.Г. Пасичная. Детерминанты и влияние молодежной безработицы на адаптивные возможности личности (по результатам анализа иностранных источников). Определено, что актуализируют проблему безработицы, в целом, и у молодежи в первую очередь такие детерминанты: финансовая нестабильность; разбалансированность рынка труда; несоответствие между образованием и требованиями профессии к личности; низкий темп развития экономики; диспропорция, особенно в малоразвитых странах, между быстрым ростом населения за счёт молодых людей и низким уровнем их трудоустройства. Доказано, что безработица молодежи имеет не только экономические последствия в нынешнее время, но и социальные, психологические, политические, что представляет угрозу в будущем. Убытки от последствий безработицы молодежи проявляются в девиантном и делинквентном поведении в обществе с обострением преступности, алкоголизма, наркомании, в существенном снижении функций адаптивных возможностей личности, что обуславливает высокий уровень нервно-психического напряжения, сопровождается негативными астеническими эмоциями, снижением самооценки, разочарованием в будущем, депрессией и другими дезадаптивными расстройствами и даже возникновением новых хронических заболеваний.

Определено, что безработица влияет на адаптационные возможности человека по аналогии с другими стрессовыми событиями, когда адаптивный процесс длительной безработицы сравнивают с тем, что происходит у людей в тюрьме или в больницах и негативно влияет на самоактуализацию, повышая вероятность других неблагоприятных стрессовых событий и существенно снижает социальные ресурсы адаптации, и, в целом, адаптивные возможности личности.

Выяснено, что опыт США, Великобритании, Франции и, особенно, немецкая модель обучения и практической подготовки требует адаптации к конкретным социально-экономическим условиям и уровня развития отдельных стран. Решение проблемы безработицы превращается в систему социальной защиты, обеспечивая переподготовку и трудоустройство благодаря приближению и сочетанию образования и работы, представлению молодежных гарантий персонально каждому молодому человеку, которые связаны с учёбой или работой.

Ключевые слова: детерминанты, влияние, молодежная безработица, адаптивные возможности, личность.

Постановка проблеми. Результати дослідження міжнародної організації праці (МОП) офіційно свідчать про те, що 75 мільйонів молодих людей, або, приблизно, 5% від усіх, що досягли 15–20 річного віку не мають роботи. За базою даних Світового банку більш як 250 мільйонів молодих людей в країнах, що розвиваються, виявились за межами зайнятості. Вченими підрахо-

вано, що майже 290 мільйонів не працюють і не вчаться, і це становить майже чверть молоді планети [1, 5, 14, 17, 18].

У багатьох країнах світу більше третини молоді мають зайнятість з неофіційним, нестабільним робочим місцем або тимчасовим короткостроковим контрактом, що заважає розвитку професійних навичок, з одного боку, а з другого – негативно впливає на психічний стан і адаптивні можливості особистості, що виявляється низьким рівнем самоактуалізації, самоповаги, провокуючи невпевненість у собі, зневіру у можливості досягнення кращого життя, і зумовлює депресію, нервово-психічну напругу, девіантну та деліквентну поведінку [2, 7, 10, 12, 13, 17, 18].

Отже, виявляється суттєве протиріччя між прагненням роботодавців щодо омолодження кадрів, а з другого – стрімким суттєвим зростанням безробіття серед молоді в розвинених і малорозвинених країнах світу. Водночас, багато вчених стверджують, що безробіття впливає на адаптаційні можливості людини за аналогією інших стресових подій. Розв'язання проблеми безробіття у загальному вигляді має важливе наукове і практичне завдання у представленому дослідженні, щодо з'ясування детермінант, наслідків молодіжного безробіття та визначення системи психологічного забезпечення адаптаційних можливостей особистості в негативних умовах життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині суттєво актуалізують проблеми безробіття серед молоді декілька основних причин. У першу чергу – це фінансова нестабільність та її наслідки, що мають надзвичайний негативний вплив на безробіття у цілому, і молоді, зокрема. У цій ситуації багато роботодавців скорочують пакет нових призначень, що непропорційно піднімає безробіття серед молоді. Так, у Греції та Іспанії, одна шоста молодого населення знаходиться без роботи. Різко погіршилася ця ситуація у країнах Євросоюзу, де майже на третину безробіття серед молоді зросло, порівняно з 2007 роком. Іншою причиною погіршення проблеми безробіття серед молоді вчені називають диспропорцію у країнах, що розвивають свої економіки і мають швидке зростання населення за рахунок молодих людей у поєднанні з низьким рівнем їхнього працевлаштування [4, 5, 8, 11, 17, 18].

Доведено, що безробіття молоді має не тільки сьогоденні економічні наслідки, але і соціальні, психологічні, політичні, що становить загрозу майбутньому. Збитки від наслідків безробіття молоді виявляються у девіантній і деліквентній поведінці у суспільстві із загостренням злочинності, алкоголізму, наркоманії, у суттєвому зниженні адаптивних можливостей особистості, що

зумовлюють високий рівень нервово-психічної напруги, супроводжується негативними астенічними емоціями, зниженням самооцінки, зневірою у майбутнє, депресією та іншими дезадаптивними розладами і, навіть, виникненням нових і загостренням хронічних захворювань [4, 5, 7, 9, 10, 18].

Отже, аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що безробіттю в науковій літературі приділяється достатня увага, водночас у цій загальній проблемі недостатньо розглянуто причини, наслідки і негативні впливи молодіжного безробіття на психологічне забезпечення адаптивних можливостей особистості.

Мета статті полягає у з'ясуванні детермінант і впливу молодіжного безробіття на адаптаційні можливості особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами дослідження Британських учених, основними детермінантами дезадаптивних впливів безробіття на особистість виявились: відносна бідність, стрес, поведінка пов'язана зі здоров'ям і вплив безробіття на решту частини робочої кар'єри. Сукупність основних детермінант призводить до зниження адаптаційних можливостей особистості і зумовлює соціальну ізоляцію, втрату почуття власної гідності, прояви депресії, зниження самооцінки і загальної активності, а також такі поведінкові порушення, як: схильність до паління, зловживання алкоголем, фізичної інертності [3, 4, 6, 7, 13, 14, 18].

Аналіз окремих досліджень свідчить про те, що більшість безробітних певною мірою адаптується до обмеження фінансового і соціального статусу, якщо цей термін не перевищує 1-1,5 року. При цьому вчені вказують, що психологічні і психофізіологічні затрати, пов'язані з такою адаптацією, все ж таки супроводжуються зниженням особистих очікувань, певним відчуженням і навіть цинізмом сприйняття себе і оточуючих. За результатами дослідження автори порівнюють адаптивний процес тривалого безробіття з тим, що відбувається у людей у в'язниці або в лікарнях при тривалому лікуванні [2, 3, 12, 14, 17, 18].

Демографічна ситуація свідчить про те, що майже половина людей у світі живуть у Південній Азії, Близькому Сході, Африці і саме в цих країнах спостерігається найбільша частина молодих людей без роботи, або тих, хто зайнятий частково у неформальному секторі. У країнах, що розвиваються, детермінанти набувають своїх особливостей. Так, поряд з дуже низьким рівнем економічного розвитку спостерігаються повністю заповнені робочі місця, високі податки при високих мінімальних розмірах оплати праці, особливості законодавства, які певною мірою перешко-

джають омолодженню кадрів, а також невідповідність між освітою і роботою, між рівнем професійних компетенцій молодих людей і високими вимогами роботодавців до кандидатів на посади. Окрім того, у світі знижується «тривалість життя» компаній, і відповідно втрачаються і робочі місця, що суттєво і негативно впливає на адаптацію ринку праці [3, 9, 11, 17, 18].

Водночас, досвід Німеччини та Скандинавських країн щодо перетворення безробіття в систему соціального захисту перепідготовки і працевлаштування з державними «молодіжними гарантіями» фінансового забезпечення і наведення взаємозв'язків між освітою і роботою сприяє адаптивним можливостям молоді в нинішніх жорстких ринкових умовах [17, 18].

Отже, багато вчених підтримують ідею того, що безробіття впливає на адаптаційні можливості людини за аналогією інших стресових подій. Так, учені встановили, що безробіття негативно впливає на самоактуалізацію, підвищуючи імовірність інших несприятливих стресових подій, і це суттєво знижує соціальні ресурси адаптації та адаптивний потенціал особистості.

Аналіз наслідків безробіття молодих людей у багатьох країнах з високим рівнем загального добробуту показує, що, крім соціально-психологічних наслідків, у цих країнах спостерігаються і суттєві негативні економічні наслідки. Так, згідно з результатами фінансового аналізу економічні втрати від виключення молодих людей з професії і діяльності у Європі розцінюються на рівні 153 мільярдів доларів або більш, ніж на 1% ВВП. Безумовно, що такі соціально-економічні збитки, які зумовлено відмовою у прийомі на роботу молоді, мають не тільки сьогоденні економічні наслідки, але й соціальні, психологічні, політичні, що підтверджуються зростанням злочинності й алкоголізму, наркоманії, психічних розладів, серед молоді і ставить загрозу майбутньому [7, 9, 10, 18].

За результатами факторного аналізу встановлено, що різноманітні дезадаптивні прояви у безробітних виявляються у підвищеній тривозі, ознаках депресії, інших розладах емоційно-вольової сфери особистості. При цьому, існують суттєві розбіжності в показниках самооцінки і це свідчить про те, що значна кількість осіб краще адаптується до безробіття, ніж інші. Вченими встановлено таку закономірність: безробітні, в яких виявлено значно вищий рівень самооцінки, мали істотно вищий рівень підтримки від близьких і друзів. Соціальна підтримка виявилася сприятливою і з точки зору її впливу на адаптивні можливості безробітних. Згодом, за результатами дослідження виявилось, що рівень

стресорного впливу на адаптаційні можливості безробітних підвищується поряд із зниженням рівня підтримки. При цьому визначено, що роль соціальної підтримки залежить від особистого рівня адаптації до безробіття [3, 12, 13, 17, 18].

Аналіз наукових робіт, які стосуються переважно американської статистики, показують, що люди, які починають свій професіогенез з безробіття у подальшому мають низьку зарплатню і великі шанси у майбутньому знову стати безробітними, ніж ті, хто зразу ж працевлаштувався. При цьому, соціальні видатки при безробітті мають і негативну сторону щодо втрати інтересу до пошуку роботи, зневіри в особисте «Я» і може передатися у спадок наступному поколінню [11, 12, 18].

Актуальність проблеми безробіття начебто може істотно знизитися за рахунок тенденції значного старіння населення і збільшення попиту на робочу силу. Водночас, в Японії серед молоді, яка виросла після фінансової кризи 1990-х років, рівень безробіття залишився високим, незважаючи на швидке падіння загальної чисельності робочої сили [1, 5, 9, 17, 18].

Дослідженням вчених останніх років щодо аналізу ринку праці у країнах з низьким рівнем розвитку показали наступне. Так, в Індонезії особи, які втратили роботу у 1997 році, мали великі труднощі у працевлаштуванні і більшість з них не повернулись до складу робочої сили підприємств і мали переважно неофіційні робочі місця. Дослідження в Аргентині та Бразилії виявили, що молоді люди, які приєдналися до робочої сили в період економічного спаду, відчули певні негаразди і загрози щодо можливого звільнення у першу чергу. Своєрідні особливості притаманні країнам Середземномор'я – Франції, Іспанії, Греції, які мають, як не дивно, один з найвищих рівнів безробіття серед молоді. Окрім того, такі країни як Марокко, Єгипет та інші країни Південної Африки і Близького Сходу мають один з найгірших показників молодіжного безробіття серед країн, що розвиваються [5, 17, 18].

Аналіз проблеми безробіття показує, що, хоча країни знаходяться у різних географічних регіонах і на різних східцях і рівнях розвитку, всі вони мають суттєві проблеми із зайнятістю населення, завдяки трьом основним зовнішнім детермінантам, зокрема: низький рівень економічного зростання, повна зайнятість місць на ринку праці, а також невідповідність між освітою і вимогами професії та роботодавця до особистості [5, 7, 16, 18].

Найбільш очевидною причиною безробіття із трьох базових причин є низький рівень економічного зростання як у Європі, так і у Південній Африці. Окрім дуже повільного зростання еко-

номіки у Південній Африці і на Близькому Сході, громадяни цих країн потерпають від зарегульованості економіки, високих податків і низького рівня оплати праці [7, 16, 18].

Водночас, в умовах жорсткого ринку праці суттєвими детермінантами безробіття і, особливо, серед молоді виявилися певні правила і законодавчі акти, які персоніфікують звільнення працівників з намаганням забезпечити робочим місцем осіб, які мають певний досвід роботи. При цьому пропозиції для молоді практично відсутні, що розглядається як професійна нерівність так і психологічна, економічна. Так, наприклад, в Індії діє близько 200 державних законів штатів, що регулюють роботу і зарплату. Південна Африка має низку суворих законів щодо врегулювання звільнення працівників підприємств, фірм [7, 8, 18].

Незважаючи на деякі недавні реформи, важко звільнити літніх працівників у країнах Південної Європи, де молодий безробітний часто живе за рахунок батьків, які з обережністю ставляться до реформ, що ставить під загрозу фінансове існування родини. [1, 3, 5, 17, 18].

Досить неочікуваною, але надзвичайно важливою виявилася третя детермінанта молодіжного безробіття: невідповідність між знаннями, навичками й уміннями, які пропонують у своїх резюме молоді люди та тими, які потребує роботодавець від співробітника на конкретному робочому місці.

Аналіз результатів дослідження, які провели вчені різних країн, свідчить, що тільки 43% роботодавців у дев'яти країнах (Аргентина, Бразилія, Великобританія, Німеччина, Індія, Китай, Марокко, Саудівська Аравія, Туреччина) вважають, що вони можуть знайти достатньо кваліфікованих працівників початкового рівня [1, 2, 4, 5, 18].

Отже, представлені матеріали свідчать про те, що на ринку праці нині виникло суттєве протиріччя: з одного боку зросла кількість пропозицій від роботодавців, а з другого – роботодавці нарікають на те, що дуже важко знайти кандидатів з необхідними компетентностями (здібностями).

У більшості країн з розвинутою економікою найбільш очевидною причиною безробіття є невідповідність у недоліках базової освіти, що підтверджується тим, що рівень безробіття в осіб з середньою освітою у два рази вищий, ніж в осіб з вищою освітою. Водночас, є більш тонкі причини безробіття, які заслуговують особливої уваги. З'ясовано, що у країнах з найнижчим молодіжним безробіттям спостерігається тісний зв'язок між освітою і підприємствами. За цими показниками Німеччина має давні тради-

ції високої якості професійної освіти і зв'язків з виробництвом, що сприяє зниженню безробіття серед молоді. За результатами аналізу наукової літератури можна стверджувати, що більшість країн з високим рівнем молодіжного безробіття не мають таких зв'язків. Так, у Франції тільки кілька претендентів мають реальний досвід практичної роботи. Нині, як стверджують науковці, світові компанії інвестують у навчання значно менше коштів. Тільки 21% працівників серед 1000 опитаних відповіли, що нові професійні навички щодо підвищення кваліфікації вони отримали за рахунок компанії за останні 5 років роботи [11, 12, 14, 18].

У сучасних умовах виявлена невідповідність щодо вимог роботодавців і недоліків у навчанні може пояснити те, що за останні п'ять років рівень безробіття серед молоді в країнах з такими гнучкими та потужними економіками як Америки та Великобританії піднявся вище, ніж у попередні спади економіки й нині залишається високим. Так, у Великобританії, яка має один з найбільш розвинених ринків праці у світі, зафіксовано близько 1 мільйона безробітних. Більш, ніж у 2 рази молодих британців (11,5% робочої сили) є безробітними, порівняно з молодими німцями (3,9%). При цьому, 29% британських роботодавців відмічають, що досвід роботи у молоді «критичний», що зумовлено падінням інтересу до поточної професійної підготовки протягом останніх 15 років. Тільки 7% молодих людей стверджують, що вони мали хоч якісь пропозиції наставництва від місцевих роботодавців і тільки 19% з них скористалися цією пропозицією [1, 5, 6, 11, 14].

Певні зміни у підприємницькій діяльності Британської економіки впливають позитивно на молодіжне безробіття. Відомо, що кількість працівників приватного сектора великих фірм (250 і більше працівників) знизилось з 50% до 40% за останні роки. Частка мікробізнесу (4 працівники і менше) виросла з 11% до 22% і ця цифра стрімко зростає. При цьому, малі фірми не зацікавлені у забезпеченні навчання і витрат, що пов'язано з підготовкою і набуттям працівником досвіду [5, 11, 14, 18].

У нинішніх умовах подолання розриву між освітою і роботою багато країн вбачають у модернізації професійно-технічних училищ, у спрямуванні звичайних шкіл щодо більш тісних зв'язків з місцевими комерційними підприємствами, і таким чином поліпшити практичну підготовку молоді. Для цього у Південній Кореї створено мережу професійно-технічних училищ (Maisterшкіл) для цілеспрямованої ліквідації дефіциту операторів машин і сантехніків з відповідною оплатою та забезпеченням проживання, харчування та безкоштовного навчання [3,5,8,9,18].

У Великобританії деякі відомі і давно створені освітні коледжі почали реалізовувати привабливість практичної підготовки через створення бізнес-підприємств для безробітної молоді поряд із забезпеченням певними соціальними пакетами. При цьому, в інших країнах, насамперед, в Японії і у штаті Кентуккі (США), фірма «Toyota» створила навчання на території відповідних автозаводів, де робітники і студенти разом навчаються і мають реалізацію певного соціального пакета [14, 17, 18].

Досвід Німеччини засвідчує те, що ця країна лібералізувала свій ринок праці, починаючи з 2003-2005 років, і, в той же час, розробила нові способи залучати людей з числа безробітних назад до роботи. Для цього уряд пішов на суттєві фінансові витрати, щоб особу, яка була тривалий час без роботи, зацікавити і створити позитивну мотивацію. Держава платить суттєві фінанси таким особам протягом двох перших років нової роботи. Така економічна мотивація сприяла адаптації колишніх безробітних до набуття довіри, перекваліфікації та задоволення базової потреби у праці [5, 6, 18].

Але ж практичне сприяння професійній підготовці обмежено в бідних країнах. Знову виникає чергове протиріччя, а саме: встановлено, що добре розвинені країни Північної Європи мають певні успіхи, але теж у повному обсязі не можуть впоратися з хвилею безробіття після кризи, не зважаючи на витрати 2% ВВП на навчання. А такі країни як Іспанія, Італія з мільйонами безробітних не можуть впроваджувати такий приклад завдяки політиці жорстокої економії і особливостей культури та менталітету. Незважаючи на фінансові труднощі, деякі фірми впроваджують практичну підготовку і проявляють до цієї проблеми все більше інтересу. Так, компанія «IBM» виступила спонсором практичної школи підготовки фахівців у Нью-Йорку; «Макдонльдс» має амбітну нову систему навчання своїх працівників; в Індії ІТ гігант «Infosys» пропонує навчати від 4,5 до 14 тисяч співробітників на рік; ресторанна компанія «American Group» зі штаб-квартирою у Кувейті спрямовує і забезпечує практичне навчання і в той же час забезпечує відпочинок у стінах коледжу [5, 6, 12, 18].

Водночас, нові технології викликають збурення щодо «підривної інновації», яка змушує переглядати свої операції та кадри з нуля. Так, компаніям доводиться перепроєктовувати функціональні обов'язки, автоматизувати певні операції, з акцентом на високий рівень кваліфікації професіоналів та скороченням як працівників, так і термінів контрактів.

Отже, новітні технології, з одного боку, сприяють працевлаштуванню молодих людей, а з другого – суттєво загострюють проблему безробіття.

Відомо, що історично високу вартість професійної освіти можна суттєво знизити завдяки використанню «серйозних ігор», які надають молодим людям можливість отримати «віртуальний» досвід при мінімальних витратах. Так, наприклад, компанія «Макдональдс» використовує комп'ютерні відеоігри для навчання працівників, особливо прийомам взаємодії з клієнтами, а інтернет-ринок дає змогу наймати працівників для виконання певних простих завдань на короткий термін [5, 6, 17, 18].

Отже, німецька модель навчання і практичної підготовки потребує адаптації до конкретних соціально-економічних умов рівня розвитку окремих країн. Розв'язання проблеми безробіття перетворюється в систему соціального захисту, забезпечуючи перепідготовку і працевлаштування завдяки наближенню і поєднанню освіти і роботи, завдяки представленню молодіжних гарантій персонально кожній молодій людині, яка пов'язана з навчанням або роботою.

Історично і традиційно висока вартість професійного навчання обмежує можливості бідних країн впроваджувати ці процеси на ринку праці.

Викликають глибоке занепокоєння те, що нині бізнес переживає особливо уразливий період творчого руйнування, коли середня тривалість існування компанії знижується, і завдяки новим технологіям відбувається перепроєктування роботи фірм, що призводить до скорочення працівників і термінів контрактів. Вважається, що це важкий процес адаптації компаній до нових викликів ринку праці. Нові технології водночас дають можливості будувати зв'язки між освітою і роботою, що виявляються дієвим інструментом поліпшення проблем безробіття. [1,3,5,14,17,18].

Отже, основними детермінантами низького рівня зайнятості населення і молоді, зокрема, є: низький темп зростання економіки, розбалансований ринок праці і невідповідність між освітою і вимогами професії до особистості, що комплексно і негативно впливає на адаптивні можливості особистості та супроводжується високим рівнем нервово-психічної напруги, зниженням самооцінки, зневірою у майбутнє, депресією та іншими дезадаптивними розладами або ж загостренням хронічних захворювань.

Висновки. За результатами аналізу наукової літератури стосовно психологічних особливостей детермінант і наслідків безро-

біття серед молоді виявлено суттєве протиріччя між прагненням роботодавців до омолодження кадрів.

Встановлено, що актуалізують проблему безробіття, в цілому, і у молоді у першу чергу такі детермінанти: фінансова нестабільність; розбалансованість ринку праці; невідповідність між освітою і вимогами професії до особистості; низький темп розвитку економіки; диспропорція, особливо у малорозвинених країнах між швидким зростанням населення за рахунок молодих людей і низьким рівнем їхнього працевлаштування.

Доведено, що безробіття молоді має не тільки сьогоденні економічні наслідки, але і соціальні, психологічні, політичні, що становить загрозу майбутньому. Збитки від наслідків безробіття молоді виявляються у девіантній і деліквентній поведінці у суспільстві із загостренням злочинності, алкоголізму, наркоманії, у суттєвому зниженні адаптивних можливостей особистості, що зумовлює високий рівень нервово-психічної напруги, супроводжується негативними астенічними емоціями, зниженням самооцінки, зневірою у майбутнє, депресією та іншими дезадаптивними розладами і виникненням нових та загостренням хронічних захворювань.

Визначено, що безробіття впливає на адаптаційні можливості людини за аналогією інших стресових подій, коли вчені порівнюють адаптивний процес тривалого безробіття з тим, що відбувається в людей у в'язниці або у лікарнях при тривалому лікуванні і це в сукупності негативно впливає на самоактуалізацію, підвищуючи імовірність інших несприятливих стресових подій та суттєво знижує соціальні ресурси адаптації, й, у цілому, адаптивний потенціал особистості.

З'ясовано, що соціальні видатки при безробітті, що передбачено законодавством багатьох країн, має негативний вплив і це проявляється втратою інтересу до пошуку роботи, зневірою в особисте «Я», втратою мотивації до самоактуалізації і надзвичайно важливо, що такий симптомокомплекс може передатись у спадок наступному поколінню.

Встановлено, що досвід США, Великобританії, Франції і німецька модель навчання та практичної підготовки потребує адаптації до конкретних соціально-економічних умов розвитку окремих країн. Розв'язання проблеми безробіття в такому випадку, перетворюється в систему соціального захисту, забезпечуючи перепідготовку і працевлаштування завдяки наближенню і поєднанню освіти і роботи, представленню молодіжних гарантій персонально кожній молодій людині, яка пов'язана з навчанням або роботою.

Перспективи подальших досліджень полягають у порівняльному аналізі детермінант і впливи молодіжного безробіття на адаптаційні можливості особистості в Україні та розробленні системи психологічного забезпечення процесу адаптації фахівців у професіогенезі.

Список використаних джерел

1. Banks M. H. Unemployment and the risk of minor psychiatric disorder in young people: cross-sectional and longitudinal evidence / M.H. Banks, P.R. Jackson // *Psychol. Med.* – 1982. – P. 89–98.
2. Banks M. H. Youth unemployment: social and psychological perspectives. Department of Employment Research Paper / M.H. Banks, P. Ullah // London: HMSO. – 1987. – P. 75–98.
3. Burchell B. Who is affected by unemployment? Job insecurity and labour market influences on psychological health / B. Burchell // *Unemployment and social change.* – Oxford: Blackwell, 1994. – P. 145–162.
4. Ferman L. Economic deprivation, social mobility and mental health / L. Ferman, J. Gardner // *Mental health and the economy.* Kalamazoo, Michigan: WE Upjohn Institute for Employment Research, 1979. – P. 175–182.
5. Fox A. J. Socio-demographic consequences of unemployment: a study of changes in individuals' characteristics between 1971 and 1981 / A. Fox // London: City University, Social Statistics Research Unit, mimeo, 1986. – P. 345–362.
6. Gaffikin F. The new unemployed: joblessness and poverty in the market economy / F. Gaffikin, M. Morrisey // London and New Jersey: Zed Books, 1992. – P. 745–762.
7. Hammer T. Unemployment and use of drug and alcohol among young people: a longitudinal study in the general population. / T. Hammer // 1992. – P. 71–81.
8. Lawlor J. Monthly unemployment statistics: maintaining a consistent series. *Employment* / J. Lawlor // *Gazette* 1990; December. – P. 601–608.
9. Lee A. J. Alcohol consumption and unemployment among men: the Scottish Heart Health Study / A.J. Lee, I.K. Crombie, W.C. Smith // 1990. – P. 56–70.
10. Power C. Employment and drinking in early adulthood: a longitudinal perspective. / C. Power, V. Esthaugh // 1990. – P. 487–494.

11. Sinfield R A. What unemployment means / R.A. Sinfield // Oxford: Martin Robertson, 1981. – P. 243–252.
12. Tiggeman M. The effects of unemployment on mood, self-esteem, locus of control and depressive effect of school leavers / M. Tiggeman, A. Winefield // *Occup. Psychol.* 1984; p. 33–42.
13. Warr P. B. Adapting to the unemployed role: a longitudinal investigation. / P. Warr, P. Jackson // *Soc Sci. Med* 1987. – P. 1219–1224.
14. Warr P. B. Job loss, unemployment and psychological wellbeing / P.B. Warr // New York: Plenum Press, 1984. – P. 219–224.
15. Westergaard J. After redundancy: the experience of economic insecurity / J. Westergaard, I. Noble, A. Walker // Cambridge: Polity Press, 1989. – P. 195–222
16. Winefield A. H. Psychological concomitants of satisfactory employment and unemployment in young people / A.H. Winefield, M. Tiggeman, R.D. Goldney // *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 1988. – P. 125–132.
17. Winefield A. H. The psychological impact of unemployment and unsatisfactory employment in young men and women: longitudinal and cross-sectional data / A.H. Winefield, M. Tiggeman, R.D. Goldney // 1991. – P. 473–480.
18. www.economist.com/printed/2013-04-27 Stephen, M. G. The psychology of competition: a social comparison perspective [Electronic resource] / M. Stephen, A. Tor, M. Tyrone // *Perspectives on psychological science* / – 2013 – 8 (6) / P. 634–650 – Access mode: <http://pps.sagepub.com/content/8/6/634>.

Received November 04, 2016

Revised December 11, 2016

Accepted January 14, 2017